

Stortingets Næringskomite

Oslo, 17.oktober 2016

Forslaget til statsbudsjett 2017 - forskning

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjett høring og vil med dette kommentere regjeringens budsjettforslag ihht Næringskomiteens budsjettforslag Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon, kap 920 Norges Forskningsråd, Kap.922 Romvirksomhet og Kap.924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer.

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 46 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for basisbevilgning fra Forskningsrådet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt og målrettet forskning og problemløsning. Den anvendte forskningen er innrettet mot de store samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Evalueringer og studier viser at forskningsinstituttene holder høy faglig kvalitet, har stor vitenskapelig publisering og høyere siteringsfrekvens enn UH-sektoren, og er den sektoren som henter hjem størst andel av EU-midlene.

Forskningsinstituttene er viktige for mulighetene til å drive kunnskapsbasert politikktutforming og bidrar på en kostnadseffektiv måte til at kunnskapsgrunnlaget for politikk er basert på uavhengig, solid og oppdatert kunnskap. Instituttene er viktige som forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og fungerer som *akseleratorer for innovasjon og omstilling* i samfunnet. Instituttene bygger en bro mellom grunnleggende forskning og virksomhetenes behov for ny kunnskap og nye løsninger.

Forslaget til statsbudsjett legger opp til at forskning skal utgjøre 1.05 av BNP (1.04 i 2016) og forslaget er en nominell økning til forskning på 1,9 mrd. kr. Derav utgjør vel halvparten realvekst, men en store del av denne veksten går til isgående forskningsfartøy (0,8 mrd. kr). For øvrig benyttes økningen til UoH, til helseforetakene og til Forskningsrådet. Vi ser det som svært positivt at regjeringen uttaler at en vil legge til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsintensivt og mangfoldig næringsliv. Dette fordrer en systematisk og målrettet styrking av næringsrettet forskning. Vi ser dessverre ikke at forslag til statsbudsjett følger opp disse ambisjonene og kommenterer i det følgende noen momenter i budsjettforslaget.

Langtidsplan for forskning og høyere utdanning krever forpliktende oppfølging

FFA er glad for at Langtidsplan for forskning og høyere utdanning er forpliktende på langsiktig bevilgning av ressurser til forskning på viktige områder. Vi ser regjeringens budsjettforslag som en god oppfølging av Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning på Kunnskapsdepartementets område. Den grunnleggende/verdensledende forskningen er styrket ved bl.a. Toppforsk, Stim-EU og 25 nye øremerkede PhD-stillinger til MNT-fagene i instituttsektoren.

Langtidsplanen har fem tematiske prioriteringer, i tillegg til prioriteringen av verdensledende miljø. De tematiske prioriteringene inkluderer Hav, Klima og miljøvennlig energi, Fornyelse i offentlig sektor, Muliggjørende teknologier og Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv. Det bekymrer FFA at regjeringen foreslår å prioritere ned bevilgningene til tematiske programmer, VRI og internasjonalt forskningssamarbeid i NFD. Vi opplever også et bekymringsfullt økende fokus på vitenskapelig kvalitet på bekostning av samfunnsrelevans som en oppfølging av produktivitetskommissjonen. OECDs anbefalinger og prioriteringer i EUs forskningsprogram går i motsatt retning, mot mer vekt på samfunns effekter av forskning og dermed økt tematisk innretning på forskningsmidlene.

Langtidsplanens satsing på forskning for å løse de store samfunnsutfordringene er svak i 2017-budsjettet. Små startbevilgninger innen velferd (20 mill) og hav/klima (10 mill) er positive unntak og må gis forpliktende opptrappingsplaner. Både for forskningsmiljøene og for forskningsaktivt næringsliv og offentlig virksomhet, er det avgjørende med langsiktighet og forutsigbarhet i forskningsprioriteringene. FFA mener at

- Norge må bygge verdensledende miljøer på de viktigste områdene for å løse det norske og det internasjonale samfunnets utfordringer. Veksten i forskningsbevilgninger må komme på de tematiske prioriterte områdene i Langtidsplanen. Det vil utløse innovasjonspotensialet og gi størst samfunnsnytte av forskningsmidlene.
- Statsbudsjett 2017 må gi konkrete opptrappinger også på områdene Muliggjørende teknologier, Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv, Klima og miljøvennlig energi og Fornyelse og innovasjon i offentlig sektor. Det må etableres forpliktende, langsiktige økonomiske mål på disse områdene.

Forskning som bidrar til et mer kunnskapsintensivt og innovativt næringsliv

Fremtidens samfunnsliv og næringsliv vil være kunnskapsbasert. Stortingets mål om at forskning skal utgjøre 3% av BNP innen 2030 er viktig på veien mot et kunnskapsbasert samfunn. Med regjeringens budsjettforslag for 2017 nås 1,05% av BNP til offentlig finansiert forskning. Skal vi nå målet om at norsk næringsliv finansierer forskning i størrelsen 2% av BNP, må den offentlige forskningsinnsatsen øke ytterligere i en overgangsperiode. Veksten må rettes mot næringsrettet forskning og stimulere næringslivet til å øke sin forskningsaktivitet og -investering. Avhengig av type virkemiddel, utløser offentlige forskningsmidler i størrelsesorden 3-10 gangen i private forskningsmidler. Virkemidler som Skatte-FUNN, BIA, KPN, IPN og Stim-EU bidrar alle til økt forskningsaktivitet i næringslivet. FFA mener derfor at Regjeringens forslag om å styrke den næringsrettede forskningen gjennom BIA, FORNY2020 og katapultsentre er viktig og avgjørende for å stimulere til økt kunnskapsbasert omstilling, fornying og innovasjon i næringslivet, men ikke tilstrekkelig. De nye katapultsentrene må forsterke og knyttes til eksisterende gode forsknings- og innovasjonsmiljø. En ny evaluering av de teknisk-industrielle instituttene viser at disse bidrar vesentlig til verdiskapningen i næringslivet. Dette må det bygges videre på i de nye katapultsentrene. Små startbevilgninger innen hav/klima (10 mill) er også positivt og må gis forpliktende opptrappingsplaner. Ikke minst er det positivt at en får en tverrfaglig og – departemental forskningssatsing på hav og klima.

Samlet er likevel forskningsbevilgningene i NFD ikke prisjustert i budsjettforslaget, slik at forslaget innebærer en reell reduksjon i bevilgningen til næringsrettet forskning. Den næringsrettede forskningen risikerer å miste momentum hvis dette ikke rettes opp.

Ett eksempel på langsiktig forskningsbasert næringsutvikling, er norsk romindustri, som omsetter for mer enn 7 milliarder kroner årlig. Det viser at den langsiktige og målrettede satsingen på høyteknologisk spisskompetanse har vært en god investering for Norge. Sentralt i den norske satsingen på romvirksomhet er medlemskapet i European Space Agency (ESA), og spesielt satsingen på de frivillige programmene. Disse programmene er næringsrettete og viser så langt en samfunnsøkonomisk avkastning på 40 prosent, ref. Menons rapport til Nærings- og fiskeridepartementet. FFA mener at regjeringen må derfor forplikte seg til å opprettholde Norges deltakelse i ESA på dagens NNI-nivå og ikke redusere den med 70 prosent fra og med 2018, som foreslått. Dette vil ikke ha noen budsjettmessige konsekvenser for 2017-budsjettet, men det er avgjørende at regjeringen snur før ESA-ministtermøtet 1-2. desember, ellers risikerer vi en massiv nedbygging av norsk romindustri frem mot 2020.

FFA mener at

- For at Norge skal gjennomføre nødvendige langsiktige kunnskapsbaserte omstillinger i næringslivet, må myndighetenes forskningsinnsats rettet mot næringslivet økes ytterligere.
- Den næringsrettede forskningen rettet mot muliggjørende teknologier må styrkes. IKT-forskning må økes med 50 mill kr.
- De foreslåtte økningene i BIA og FORNY må ikke avgrenses til ett år, men gjøres langsiktig
- De nye katapultsentrene, må knyttes til relevante forskningsinstitutter og klynger.
- Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådet. Konkurransen om forskningsmidlene på like vilkår gir best utvikling av forskningsmiljøene, kvalitet i forskningen og målrettet valg av virkemidler.
- Norsk deltakelse i ESAs frivillige program må opprettholdes på dagens NNI-nivå

Basisbevilgning til forskningsinstituttene må økes, ikke reduseres

FFA er bekymret for at basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene ikke er gitt priskompensasjon, men er videreført nominelt. De teknisk-industrielle forskningsinstituttene har en basisbevilgning på i underkant av 7% i gjennomsnitt, som er meget lavt i forhold til de forskningsmiljøer en samarbeider og konkurrerer med nasjonalt og internasjonalt som har en basisbevilgning på 25%-50%. Basisbevilgningen benyttes til faglig utvikling, vitenskapelig publisering og til å identifisere kunnskapshull og innovasjonspotensiale i samspill med brukere av ny kunnskap. I Storbritannia, Tyskland og i Nederland finansierer myndighetene forskningsinstituttene basisbevilgning på størrelsesorden 30%-50% og ser det som en del av instituttene samfunnsoppdrag å være katalysator for innovasjon i tette samspill med næringsklynger og offentlige virksomheter.

I regjeringens budsjettforslag reduseres forskningsinstituttene basisbevilgning. Ved en slik reduksjon øker avstanden til forsknings- og innovasjonspolitikken i Europa og norske forskningsinstitutter gis svært dårlige konkurransevilkår.

FFA foreslår at:

- Basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene priskompenseres og økes til 10% i 2017. Økning til 10% gir en økning på 142 mill kr fra 2015.

SkatteFUNN som virkemiddel i kunnskapsintensive næringer

SkatteFUNN er et effektivt virkemiddel for økt FoU-aktivitet i næringslivet og det er positivt at fradragssystemene foreslås økt i 2017. Det vil likevel være liten budsjetteffekt av at SkatteFUNN beløpsgrensene heves, etter som det er få prosjekter i den størrelsen. Flaskehalsen for bruk av SkatteFUNN er timeratene. For de kunnskapsintensive bedriftene, virker de lave timeratene i SkatteFUNN ordningen begrensende på bruken av SkatteFUNN-ordningen.

FFA mener derfor at

- For at Skatte-FUNN skal være et godt virkemiddel for de kunnskapsintensive bedriftene å øke sin FoU-aktivitet, må timesatsene i SkatteFUNN økes til samme nivå som satsene innenfor Forskningsrådets prosjekter

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Fakta om forskningsinstituttene i Norge

Forskningsinstituttens Fellesarena (FFA) representerer forskningsinstitutter med [basisbevilgning fra Forskningsrådet](#):

- 48 forskningsinstitutter som driver anvendt forskning på ideell, non-profit basis (2015)
- 6300 årsverk (2015)
- Årsomsetning NOK 9,5 mrd (2015)
- Har i gjennomsnitt 10% basisbevilgning fra Forskningsrådet. Øvrige inntekter er konkurransebasert.

Forskningsinstituttene samlet

- Står for 25% av den samlede forskningsinnsatsen i Norge (2014, tall fra 2015 foreligger ikke)
- Inntekter fra internasjonale kilder 1,4 mrd (2015), herav 368 mill kr fra EU. Sto for 41% av norsk deltagelse i EUs 7. rammeprogram.
- Forskningsinstituttens deltagelse i EU-forskningen mobiliserer norske bedrifter og offentlige virksomheter til europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid
- Scorer godt i konkurranse om forskningsmidler; utfører forskning for 43% av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler og 46% de totale offentlige FoU-midler (2015)
- En av ti doktorgradskandidater er tilknyttet forskningsinstituttene
- Har et omfattende FoU-samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og i utlandet

Grupperingene

Forskningsinstituttene i FFA varierer med hensyn til faglig innretning, arbeidsoppgaver, brukere, organisasjonsform, finansiering og historisk bakgrunn. Også størrelsen varierer sterkt fra de største som SINTEF og IFE til de minste som Frisch-senteret og Vestlandforskning. Forskningsinstituttene kan grupperes i (2015):

- Teknisk-industrielle institutter (2.903 årsverk)
- Miljøinstitutter (932 årsverk)
- Primærnæringsinstitutter (1.533 årsverk)
- Samfunnsvitenskapelige institutter (892 årsverk)

Forskningsinstituttens Fellesarena FFA

FFA ønsker å være et viktig virkemiddel i forskningspolitikken og bidra til å øke samfunnets avkastning av forskningen, bl.a.

- bidra med forskning for å løse viktige samfunnsutfordringer innen teknologi, klima, energi, helse og velferd
- mobilisere næringslivet til å forske mer
- øke innovasjonstakten gjennom offentlige innkjøp
- øke deltagelsen i internasjonale forskningsprogrammer
- utdanne flere anvendte doktorgrader